

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Krakowie
Wydział Badań i Analiz

Raport z badań:

**Opinia uczestników procesu egzaminacyjnego o egzaminie
gimnazjalnym w 2006 roku**

– badanie ankietowe uczniów i dyrektorów szkół

Kraków, 30 lutego 2007 r.

Spis treści:

Wstęp	3
Metodologia badania	4
Badania ankietowe uczniów	4
Podstawowe rozkłady odpowiedzi pytań z kwestionariusza badań uczniów	6
Pytania otwarte	17
Badania dyrektorów szkół podstawowych	22
Opinie dotyczące egzaminu i współpracy z OKE	22
Analiza uwarunkowań osiągnięć uczniów	27
Baza materialna szkoły oraz jej oferta edukacyjna	27
Pomoc szkoły w przygotowaniu uczniów do egzaminu	30

Wstęp

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie zainicjowała projekt badawczy, który miał na celu uzyskanie informacji o uczniach, pomocnych by zrozumieć czynniki, które wpływają na wyniki uzyskane na sprawdzianie. Badania te mają dwie zasadnicze funkcje: ewaluacyjną i naukową. Część ewaluacyjna miała dostarczyć istotnych informacji o przebiegu sprawdzianu w 2006 roku. Część naukowa to szereg danych, które mogą znaleźć zastosowanie w różnorodnych analizach w szeroko pojętych naukach społecznych.

Zebranie pogłębionych informacji wydało się celowe, by starać się wyjaśnić zróżnicowanie liczby punktów, które uczniowie uzyskali na sprawdzianie w 2006 roku. Oczywiście, spora część tego zróżnicowania wynika zapewne z wrodzonych zdolności poszczególnych uczniów, na które nie mamy w procesie dydaktycznym wielkiego wpływu. Jednak wydaje się, że część tej rozbieżności możemy wyjaśnić, lub chociaż starać się zrozumieć, odwołując się do kontekstu, w jakim przebiega proces dydaktyczny (nazwijmy tę grupę czynników czynnikami pedagogicznymi), pochodzenia społecznego i środowiska życia uczniów (czynniki społeczne), oraz samego przebiegu egzaminu (różnego rodzaju dystraktory, które występując systematycznie mogą wpłynąć na wynik).

Badania uczestników sprawdzianu w 2006 roku były kontynuacją badań, które rozpoczęto w latach poprzednich. Równocześnie, przeprowadzano analogiczne badania uczestników egzaminu gimnazjalnego oraz uczestników egzaminu maturalnego. Różnice między poszczególnymi badaniami oczywiście istniały, szczególnie jeśli chodzi o kształt zastosowanego narzędzia badawczego (o tym dokładnie poniżej). Jednak sam schemat badania był bardzo zbliżony.

Poniższy raport składa się z kilku części. W pierwszej z nich zostanie zaprezentowana metodologia badania. Następne części zawierają wyniki badań ankietowych poszczególnych uczestników procesu egzaminacyjnego: uczniów i dyrektorów szkół biorących udział w badaniu.

Metodologia badania

Badanie zostało przeprowadzone w kwietniu maju i w czerwcu 2006 roku. Metodą, którą wybrano, była ankieta pocztowa. Ze szkół, znajdujących się w na terenie działania OKE w Krakowie (czyli województwa: małopolskie, podkarpackie oraz lubelskie), wylosowano szkoły, do których następnie zostały wysłane kwestionariusze ankiety. Skierowane one zostały do uczestników procesu egzaminacyjnego w danej szkole, tj. uczniów oraz dyrektorów. Wszyscy uczniowie mieli wypełnić kwestionariusz. Następnie wypełnione ankiety zostały odesłane do OKE Kraków. W badaniach zastosowano losowanie warstwowe^{*}. Do badania zostało wylosowanych 60 szkół w których ankiety miało wypełnić 2117 uczniów. Zwroty uzyskano z 55 szkół. Ostatecznie, analizy zostały przeprowadzone na 1688 uczniach oraz 52 dyrektorach, którzy znaleźli się w bazie po jej połączeniu z danymi, znajdującymi się w innych bazach danych będących w posiadaniu OKE Kraków.

Badania ankietowe uczniów

Poniżej znajdują się podstawowe rozkłady informacji, które uzyskano od uczniów w trakcie trwania badania. Tabele zawierają częstości odpowiedzi. Są one przedstawione w procentach ważnych odpowiedzi, chyba, że wyraźnie napisano, że jest inaczej. Niektóre wartości nie sumują się do 100%, co wynika z zaokrąglenia do liczb całkowitych. Informacje tu przedstawione zostały w większości uzyskane w toku badań ankietowych, natomiast ich część pochodzi bezpośrednio z baz danych będących w dyspozycji OKE w Krakowie. Badania miały dać odpowiedź na następujące zagadnienia badawcze:

- sposób uczniowie przygotowywali się do sprawdzianu
- sprawdzian w wypowiedziach uczniów
- rodzaj wsparcia, otrzymanego przez uczniów ze strony nauczycieli oraz rodziców
- identyfikacja czynników mających wpływ na wyniki uzyskiwane na sprawdzianie
- opinie uczniów o trafności i trudności zadań (arkuszy) egzaminacyjnych

^{*} Dokładne informacje w: Roman Dolata, *Schemat losowania próbek do badań towarzyszącym egzaminom zewnętrznym (BTEZ)*.

Łączna ilość uczniów, do których wysłano kwestionariusz wynosi 2117, z czego 1688 znalazło się w bazie danych – jeśli użyć tych wartości, to stopa zwrotu wynosi niecałe 80%.

W związku z tym, że jednostką losowania w badaniu były szkoły, powstały pewne dysproporcje pomiędzy próbą, a populacją na poziomie uczniów. Poniżej w tabelach zostały przedstawione podstawowe charakterystyki otrzymane z danych połączonych.

Tabela 1 - Procent osób w próbie i populacji ze względu na lokalizację szkoły

Lokalizacja	Próba zrealizowana	Populacja
Wieś	53,0	57,9
Małe miasto (do 20 tys.)	12,0	10,6
Średnie miasto (od 20 do 100 tys.)	19,4	17,8
Duże miasto (powyżej 100 tys.)	15,7	13,7

Jak łatwo zauważyć uczniowie ze szkół na wsiach są niedoreprezentowani w zrealizowanej próbie. W przypadku pozostałych lokalizacji, uczniowie w próbie są nadreprezentowani w porównaniu do populacji, w każdym przypadku o około 2%.

Tabela 2 - Procent osób w próbie i populacji ze względu na województwo

Województwo	Próba zrealizowana	Populacja
Lubelskie	29,3	28,6
Małopolskie	40,0	42,5
Podkarpackie	30,7	29,0

Również biorąc pod uwagę województwo, w którym znajduje się szkoła można dostrzec dysproporcje pomiędzy liczbą uczniów w próbie i populacji. Na ankietę odpowiedziało więcej osób z województwa lubelskiego i podkarpackiego, natomiast mniej z województwa małopolskiego będących obszarem działania OKE Kraków.

Tabela 3 - Procent osób w próbie i populacji ze względu na płeć

Płeć	Próba zrealizowana	Populacja
Kobieta	50,2	49,0
Mężczyzna	49,4	51,0

Pod względem płci próba bardzo dobrze odpowiada całej populacji uczniów OKE w Krakowie

Tabela 4 - Opis wyników populacji uczniów OKE i badanej próby losowej uczniów

	Populacja			Badana próba		
	wieś	miasto	Ogółem	wieś	miasto	Ogółem
Wynik	25,07	27,30	25,77	25,07	26,65	25,82
Odchylenie standardowe	8,475	8,370	8,506	8,323	8,373	8,382
Czytanie	7,59	8,00	7,72	7,65	7,99	7,81
Pisanie	6,93	7,39	7,07	7,00	7,16	7,08
Rozumowanie	4,38	4,93	4,55	4,36	4,77	4,55
Korzystanie z informacji	2,37	2,56	2,43	2,34	2,55	2,44
Wykorzystywanie wiedzy w praktyce	3,80	4,42	4,00	3,72	4,17	3,93

Porównując wyniki w całej populacji, do tych uzyskanych przez badanych przez nas uczniów, zauważamy, że próba nie odbiega pod tym względem znacząco od populacji. Uczniowie z próby pisali sprawdzian na prawie takim samym poziomie, jak uczniowie ogółem na terytorium działania OKE Kraków.

Podstawowe rozkłady odpowiedzi pytań z kwestionariusza badań uczniów

Pierwszymi pytaniami skierowanymi do respondentów była seria pytań, do których mieli się ustosunkować (odpowiadając tak lub nie), a dotycząca ich samych. Poniżej znajdują się podstawowe informacje.

W badaniu ankietowym wzięła udział prawie taka sama liczba chłopców jak i dziewczynek.

Tabela 5 - Respondent o sobie (pytanie 1 w kwestionariuszu)

	Tak	Nie
Mam rodzeństwo.	89,8	9,2
Mam pokój własny	64,1	35,6
Mam stałe miejsce do nauki.	93,3	5,7
Czas potrzebny na przebycie drogi z domu do szkoły i z powrotem przekracza 1,5 godziny.	5,1	94,3
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w konkursie artystycznym np. recytatorskim, teatralnym, muzycznym?	58,4	41,0
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w zawodach sportowych?	70,9	28,7
Czy brałaś/brałeś kiedykolwiek udział w konkursach przedmiotowych na etapie wojewódzkim?	12,8	86,0

Jak się okazuje, zdecydowana większość badanych posiada rodzeństwo – jest to aż 89,9%. Własny pokój posiada 64,1%. Zaledwie 5,1% respondentów na przebycie drogi z domu do szkoły i z powrotem potrzebuje więcej niż półtorej godziny. Nieco ponad połowa badanych brała kiedykolwiek udział w konkursie

artystycznym. Więcej, bo 70%, uczniów uczestniczyło w zawodach sportowych. Do etapu wojewódzkiego w konkursach przedmiotowych udało się dotrzeć 12,8% respondentów.

Tabela 6 - Czas, poświęcany tygodniowo na naukę poza szkołą przez respondenta (pytanie 2 w kwestionariuszu)

	Nie poświęcam wcale	Mniej niż godzinę	Od 1 do 3 godzin	3 godziny lub więcej
Język polski	6,5	49,9	36,5	6,9
Historia	8	50,4	34,2	6,9
Matematyka	8,6	44,5	36,8	9,9
Przyroda	6	49,7	34,9	8,6

Analizując odpowiedzi na pytanie dotyczące czasu poświęcanego na naukę w domu można dojść do wniosku, iż najczęściej badani uczyli się mniej niż godzinę tygodniowo każdego ze wskazanych przedmiotów, choć ilość odpowiedzi wskazujących na przedział od godziny do trzech godzin również jest dość duża.

Tabela 7 - Sposoby zdobywania wiedzy przez respondentów (pytanie 3 w kwestionariuszu)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
najwięcej podczas lekcji w szkole	2,4	8,0	4,1	49,3	35,1
samodzielnie w domu ze szkolnych podręczników	2,4	14,0	2,9	53	26,4
poprzez rozmowy w domu	9,9	31,4	7,5	37,4	11,9
szukając informacji w Internecie	23,0	24,6	5,9	30,7	14,3

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że najczęściej uczą się oni podczas lekcji w szkole (35,1% odpowiedziało „zdecydowanie tak” i 49,3% „raczej tak”). Drugim w kolejności najbardziej popularnym sposobem zdobywania wiedzy jest samodzielna nauka w domu ze szkolnych podręczników (26,4% „zdecydowanie tak,, i 53% „raczej tak”). Rozmowy w domu czy szukanie informacji w Internecie nie są popularnymi sposobami na naukę. W pierwszym przypadku aż 41% badanych nie zaznaczyło tej odpowiedzi, natomiast w przypadku Internetu 57% nie zdobywało w ten sposób wiedzy.

Tabela 8 - Ocena wpływu stanu zdrowia respondenta na jego naukę (pytanie 4 w kwestionariuszu)

	tak	nie
stan zdrowia pozwala mi na uczenie się bez przeszkód.	86,4	4,1

Powyżej przedstawiono rozkład odpowiedzi dotyczących oceny przez respondentów wpływu ich stanu zdrowia na naukę. Większość uczniów stwierdziła, że stan ich zdrowia pozwala im uczyć się bez przeszkód (86,4% odpowiedzi pozytywnych).

Tabela 9 - Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy respondent był (pytanie 5 w kwestionariuszu)

	1 lub 2 razy	3 lub 4 razy	więcej niż 4 razy	nie byłem(am) ani razu
w kinie	47,5	19,1	16,9	16,0
na meczu lub innej imprezie sportowej	33,0	16,3	27,4	22,7
w muzeum lub galerii	42,4	13,5	6,0	37,1
w teatrze	29,8	3,9	1,1	64,1
w filharmonii lub w operze	9,4	,9	,9	87,6
na koncercie	30,9	6,2	5,6	56,5

Najczęściej respondenci uczęszczają do kina 1 lub 2 razy w roku (47,5%). 19,1% z nich 3 lub 4 razy w roku, około 17% więcej niż 4 razy. Jednak aż 16% z uczniów nie było w kinie ani razu podczas ostatnich 12 miesięcy. Popularne jest także chodzenie na mecze i inne imprezy sportowe. Więcej niż 4 razy w roku uczęszcza aż 27,4% uczniów. W muzeum lub w galerii bywa 1 lub 2 razy w roku około 42,4% respondentów. Do teatru badani chodzą już znacznie rzadziej. Blisko 64,1% nie było ani razu, a jedynie 29,8% 1 lub 2 razy w roku. W filharmonii lub w operze ani razu nie bywa 87,6% uczniów, a jedynie niecałe 10% 1 lub 2 razy w roku. W koncercie w ostatnim roku uczestniczyło 30,9% ankietowanych.

Tabela 10 - Jak często rodzice respondenta (pytanie 6 w kwestionariuszu)

	Nigdy lub prawie nigdy	Kilka razy w roku	Kilka razy w miesiącu	Przynajmniej raz w tygodniu	Codziennie
rozmawiają z nim o książkach, filmach lub oglądanych programach telewizyjnych?	7,8	14,4	18,3	34,9	23,9
rozmawiają z nim o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie?	14,5	14,7	20,4	29,0	20,3
rozmawiają z nim o postępach w szkole?	1,8	3,4	8,2	22,4	63,1
jedzą z nim posiłek przy stole?	2,4	1,8	3,1	18,0	73,5
spędzają wspólnie czas poza domem?	5,4	8,5	20,8	42,7	21,3
pomagają rozwiązywać problemy?	5,4	7,2	12,8	26,1	47,4

Pytanie 6 (Tabela 10) dotyczy aktywności, które respondent prowadzi razem ze swoimi rodzicami. Rodzice uczniów rozmawiają ze swoimi dziećmi o oglądanych filmach lub oglądanych programach telewizyjnych w miarę często. 34,9% robi to przynajmniej raz w tygodniu, a prawie 24% codziennie. Przynajmniej raz w tygodniu, 29% rozmawia z respondentem o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie. Bardzo często rodzice rozmawiają z uczniami na temat postępów w nauce – blisko 63,1% codziennie. Wspólny posiłek z rodzicami je codziennie blisko 74% badanych. Przynajmniej raz w tygodniu spędza z rodzicami czas poza domem 42,7% badanych. Często pomagają im także rozwiązywać problemy (47,4% stwierdza, że codziennie, 26,1% że raz w tygodniu).

Tabela 11 - Aspiracje edukacyjne rodziców względem swoich dzieci (pytanie 7 w kwestionariuszu)

	Tak	Nie	Nie wiem
chcą, abym ukończyła/ukończył studia.	80,5	1,0	17,5
chcą, abym jak najszybciej poszła/poszedł do pracy.	16,3	24,2	55,7

Zdecydowana większość badanych deklaruje, że ich rodzice chcą, by ukończyli oni studia (80,5% odpowiedzi). Około 56% badanych nie wie, czy ich rodzice chcą, by jak najszybciej zaczęli pracować (24,2% odpowiada, że nie).

Tabela 12 - Wykształcenie rodziców/opiekunów (pytanie 8 w kwestionariuszu)

	Podstawowe	Zasadnicze zawodowe	Średnie	Pomaturalne	Studia wyższe	Nie wiem
Matka	4,8	12,8	16,7	9,7	17,2	37,3
Ojciec	4,1	17,4	15,5	7,9	12,1	40,9

Matki są lepiej wykształcone od ojców. 17,2% ma wykształcenie wyższe a 16,7% średnie (u ojców jest to odpowiednio 12,1% i 15,5%). Najczęstszą kategorią dla ojców jest wykształcenie zasadnicze zawodowe (17,4%). Spore są także braki danych. Wykształcenia matki nie zna 37,3% respondentów, a wykształcenia ojca 40,9%.

Tabela 13 - Aktywność zawodowa rodziców/opiekunów (pytanie 9 w kwestionariuszu)

	Ojciec/opiekun	Matka/opiekunka
Pracuje zawodowo.	65,2	50,7
Nigdy nie pracował(ła) zawodowo.	4,2	7,8
bezrobotny(a).	8,1	21
Emeryt(tka).	1,4	0,8
Rencista(tka).	3,8	3,7
Nie wiem	11,5	11,4

Zdecydowana większość ojców, bo 65,2% pracuje zawodowo. Następną najliczniejszą kategorią odpowiedzi wśród ojców jest odpowiedź „nie wiem”. Matki prezentują się tu trochę gorzej. 50,7% z nich pracuje zawodowo, natomiast aż 21% jest bezrobotna, 7,8% nigdy nie pracowała zawodowo.

Jednym z powszechnie używanych w naukach społecznych sposobów na pomiar pozycji danej osoby w strukturze społecznej, jest odwołanie się do zawodu, jaki ta osoba wykonuje. Ponieważ osoby, które uczestniczyły w naszych badaniach, nie rozpoczęły jeszcze pracy zawodowej, dlatego identyfikując ich pozycje społeczną, będziemy odwoływać się do pozycji społecznej ich rodziców.

Metody pomiaru pozycji społecznej możemy ogólnie podzielić na klasyfikacje i skale. Kryterium podziału jest tutaj sposób, w jaki analizujemy pozycję społeczną osób. Jeśli postrzegamy ją jako pewne kontinuum, wtedy odwołujemy się do skal, jeśli natomiast badamy pewne całości, grupy, razem, wtedy zwykle odwołujemy się do klasyfikacji. Zwykle jednak obie te metody opierają się na odpowiedzi, jakiej udziela respondent w pytaniu o zawód. Odpowiedzi na to pytanie jest następnie poddawane dalszej przeróbce, polegającej zwykle na łączeniu podobnych zawodów w szersze grupy, które są wzajemnie rozłączne.

W podobny sposób postąpiono przy opracowaniu pytania dotyczącego zawodów rodziców. Pierwszym krokiem było zakodowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące zawodów rodziców według standardu ISCO. Jest to międzynarodowy sposób kodowania zawodów, oraz łączenia ich w szersze kategorie. Niestety, został on opracowany do celów rynku pracy, dlatego nie bierze pod uwagę kwestii ważnych ze względu na wpływ wykonywanego zajęcia na pozycję w strukturze społecznej. Dlatego następnym krokiem było przejście od klasyfikacji ISCO do takiego sposobu pomiaru pozycji społecznej, który mógłby powiedzieć nam więcej o hierarchii poszczególnych klas.

W badaniu wykorzystano w tym celu klasyfikację miejsca w pozycji społecznej według EGP. Jest to standard pomiaru pozycji społecznej, opracowany i wykorzystywany w ramach międzynarodowych badań struktury społecznej poszczególnych społeczeństw. Klasyfikacja EGP jest pomiarem pozycji społecznej, opartym na klasyfikacji zawodów w standardzie ISCO, wzbogaconym o pytania o własność stanowiska pracy (praca na własny rachunek vs praca najemna) oraz liczbę osób nadzorowanych w miejscu pracy. Klasyfikacja EGP w swej najbardziej szczegółowej postaci składa się z 11 kategorii. Są nimi: 1) inteligencja, wyższe kadry

kierownicze przedsiębiorstw i urzędnicy państwowi wraz z przedstawicielami wielkiego biznesu; 2) specjaliści w zawodach umysłowych średniego szczebla; 3) pracownicy umysłowi wykonujący rutynowe prace biurowe; 4) pozostali pracownicy umysłowi w handlu i usługach; 5) właściciele firm poza rolnictwem, zatrudniający pracowników; 6) właściciele firm poza rolnictwem niezatrudniający nikogo; 7) fizyczni pracownicy nadzoru; 8) robotnicy wykwalifikowani; 9) robotnicy niewykwalifikowani; 10) robotnicy rolni; 11) właściciele gospodarstw (chłopi w Polsce).

Tabela 14 - Miejsce w klasyfikacji EGP rodziców osób badanych (wskaźnik oparty na pytaniach: 10, 11, 12,13; w procentach)

	Ojciec		Matka	
	Częstość	Procent	Częstość	Procent
inteligencja, wyższe kadry kierownicze przedsiębiorstw i urzędnicy państwowi wraz z przedstawicielami wielkiego biznesu	111	6,6	82	4,9
specjaliści w zawodach umysłowych średniego szczebla	128	7,6	364	21,6
pracownicy umysłowi wykonujący rutynowe prace biurowe	25	1,5	250	14,8
pozostali pracownicy umysłowi w handlu i usługach	31	1,8	24	1,4
właściciele firm poza rolnictwem, zatrudniający pracowników	95	5,6	54	3,2
właściciele firm poza rolnictwem niezatrudniający nikogo	71	4,2	50	3,0
fizyczni pracownicy nadzoru	79	4,7	21	1,2
robotnicy wykwalifikowani	404	23,9	188	11,1
robotnicy niewykwalifikowani	260	15,4	135	8,0
robotnicy rolni	70	4,1	8	,5
właściciele gospodarstw (chłopi w Polsce)	48	2,8	73	4,3

Przyglądając się wynikom klasyfikacji EGP dla rodziców respondentów, można dostrzec następujące rzeczy. Ojcowie respondentów najczęściej należą do robotników wykwalifikowanych (prawie 24%), robotników niewykwalifikowanych (15%). Za nimi znajdują się: specjaliści w zawodach umysłowych średniego szczebla (prawie 8%), inteligencja, wyższe kadry kierownicze przedsiębiorstw wraz z przedstawicielami wielkiego biznesu (blisko 7%). Kategoria właścicieli firm (rozpatrywana razem – zsumowane wyniki dla właścicieli firm zatrudniających i niezatrudniających pracowników) wynoszą prawie 10%. Pozostałe kategorie są mniej liczne, żadna z nich nie przekracza 5 %.

Wśród matek najliczniejszą kategorią jest kategoria druga (specjaliści – znajduje się w niej prawie 22% matek badanych uczniów). Blisko 15% matek mieści

się w kategorii pracownicy umysłowi wykonujący rutynowe prace biurowe. W kategorii „robotnicy wykwalifikowani” mieści się około 11% matek.

Podsumowując zagadnienie pomiaru pozycji społecznej dla rodziców badanych uczniów szkoły podstawowej, należy podkreślić kilka istotnych kwestii. Przede wszystkim musimy pamiętać, że wskaźnik EGP który został zaprezentowany powyżej, jest konstruowany na podstawie odpowiedzi uczniów klasy szóstej szkoły podstawowej, dotyczących pracy ich rodziców. Z tego powodu należy podchodzić do tego z pewną ostrożnością. Uczniowie często nie potrafili dokładnie określić, w jakim charakterze pracują ich rodzice, podając tylko miejsce pracy. Dlatego należy rozpatrywać ten wskaźnik w odniesieniu do innymi sposobów pomiaru pozycji społecznej, np. wykształcenia (oczywiście, znów trzeba pamiętać że wykształcenie rodziców jest określone na podstawie odpowiedzi uczniów – możliwe są pomyłki). Porównując wykształcenie i EGP, należy zauważyć że istnieje między nimi związek. Więcej ojców niż matek ma wykształcenie zawodowe, co pokrywa się z przewagą ojców w kategorii „robotnicy wykwalifikowani”. Z drugiej strony, matki częściej mają wykształcenie wyższe niż ojcowie – przeważają one w kategorii „specjaliści w zawodach umysłowych”. Istnieje tutaj jednak pewna niespójności. Około 1,5% więcej ojców niż matek znajduje się w najwyższej kategorii EGP. Odnosząc się do tego, możemy stwierdzić, że mimo iż kobiety są generalnie lepiej wykształceni niż mężczyźni, to oni są liczniej reprezentowani w najwyższej kategorii EGP.

Tabela 15 - Dobra posiadane w domu (pytanie 14 w kwestionariuszu)

	Tak	Nie
radio	98,6	1,1
telewizor	99,4	0,3
komplet podręczników szkolnych dla mnie	98,0	1,8
słowniki, encyklopedie, atlasy	97,3	2,5
inne książki dla młodzieży	85,8	13,7
czasopisma młodzieżowe	80,1	19,2
odtwarzacz płyt CD	88,3	11,1
książki popularno-naukowe	78,2	21,1
biblioteczka lub regał pełen książek	73,1	26,1
samochód osobowy	79,0	20,3
telefon komórkowy do Twojego użytku	76,9	22,7
komputer	82,7	16,4
komputer z dostępem do Internetu	82,7	16,4
odtwarzacz płyt DVD	68,5	30,3
cyfrowy aparat fotograficzny	39,4	59,2
kamera video	22,1	75,8
video	77,1	21,3
automatyczna zmywarka do naczyń	12,6	85,2

Pytano także uczniów o dobra, znajdujące się w ich gospodarstwie domowym. Najwięcej uczniów wskazało, że w domu znajduje się telewizor (99,4%), radio (98,6%), komplet podręczników szkolnych z których może się uczyć (98%) oraz że znajdują się tam słowniki, encyklopedie oraz atlasy (97,3%). 85,8% uczniów wskazało, że w gospodarstwie domowym są inne książki dla młodzieży, a 80,1% z badanych, że znajdują się tam czasopisma młodzieżowe. Także 78,2% wskazało na odtwarzacz płyt CD. Powszechne są także książki popularno-naukowe (78,2%). Na biblioteczkę lub regał pełen książek wskazało 73,1% badanych, a 79% z nich na samochód osobowy. Telefon komórkowy do własnego użytku posiada 76,9% badanych, komputer z dostępem do Internetu 82,7%, odtwarzacz płyt DVD 68,5% badanych. Następne dobra są już mniej popularne. Są to: cyfrowy aparat fotograficzny (39,4%), kamera video (22,1%) oraz automatyczna zmywarka do naczyń (12,6%).

Tabela 16 - Opinie ucznia (pytanie 16 w kwestionariuszu)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości.	1,3	9,4	10,5	47,8	30,7
Ważne jest tylko to, żeby przejść do następnej (klasy) szkoły.	30,0	16,9	5,6	19,2	27,2
Uczenie się sprawia mi przyjemność.	14,0	27,5	17,0	32,9	7,9
Jestem z siebie zadowolona/zadowolony.	4,5	19,4	9,8	45,1	20,1
Uczę się systematycznie w szkole i w domu.	3,5	23,3	11,6	45,9	15,0

Tabela 16 zawiera opinie ucznia wiążące się przede wszystkim z nauką, ale także z innymi rzeczami pośrednio się z nią łączącymi. Uczniowie zdecydowanie pozytywnie stwierdzają, że warto się przykładać do nauki, bo jest to najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości (78,5% wskazań pozytywnych, w tym 30,7% odpowiedzi „zdecydowanie tak”). Uczniowie odpowiadali równomiernie na pytanie czy ważne jest tylko to, żeby przejść do następnej (klasy) szkoły – nie zgadza się z tym 46,9% uczniów, zgadza się 40,8%. Sprawa nie jest jednoznaczna, jeśli chodzi również o inną kwestię. Spytano uczniów, czy uczenie się sprawia im przyjemność. Odpowiedzi układają się tu równomiernie, z niewielką przewagą odpowiedzi negatywnych („zdecydowanie tak” lub „raczej tak” odpowiedziało 40,8% natomiast „nie” lub „zdecydowanie nie” 41,5%). Następne pytanie jest już

jednoznaczne. Zdecydowana większość uczniów twierdzi, że jest z siebie zadowolona (65,2% odpowiedzi pozytywnych). Także większość uczniów stwierdza, że uczy się systematycznie w szkole i w domu (60,9%).

Tabela 17 - Doświadczenia szkolne ucznia (pytania od 18 do 29 w kwestionariuszu)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Nauczyciele często przypominali o czekającym nas egzaminie.	1,5	5,6	2,7	43,9	46,1
Nauczyciele zwracali nam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu.	1,1	5,6	6,7	46,4	39,7
Znam wymagania egzaminacyjne.	3,1	8,2	11,9	43,1	33,0
Mogliśmy liczyć na pomoc w nauce nauczycieli nawet po lekcjach.	3,5	9,5	11,7	37,8	36,7
Nauczyciele udzielali nam wskazówek jak się uczyć.	3,3	11,4	9,8	44,8	29,6
Po klasówkach nauczyciele pisali lub mówili nad czym pracować, by mieć lepszy wynik.	4,4	15,4	8,6	42,5	28,2
Mam zwyczaj pytać nauczycieli o wszystko, co jest niezrozumiałe.	4,3	18,0	6,7	43,0	27,4
Uzyskuję od nauczycieli wyjaśnienia na wszystkie pytania dotyczące zagadnień, które są dla mnie niezrozumiałe.	2,7	9,1	9,9	47,4	30,2
Lekcje są dla mnie interesujące.	4,7	16,6	14,9	50,4	13,0
Sposób prowadzenia lekcji zachęca mnie do aktywności.	4,3	15,5	18,5	46,4	14,6
Moi nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach wobec nas.	2,1	6,0	17,3	47,1	26,5
W mojej klasie panuje dobra atmosfera do nauki.	10,4	24,2	13,1	36,8	14,6
Uczniom w mojej klasie zależy, aby na lekcjach jak najwięcej się nauczyć.	11,5	27,1	23,9	26,5	10,4

Pytani o doświadczenia szkolne, uczniowie wskazują następujące odpowiedzi. Większość, bo 90% wskazuje, że nauczyciele często przypominali o czekającym ich egzaminie. Zdecydowana większość (86,1%) wskazuje także, że nauczyciele zwracali im uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas egzaminu. 76,1% uczniów stwierdziło, że zna wymagania egzaminacyjne. 74,5% z badanych zadeklarowało, że mogło liczyć na pomoc nauczyciela nawet po lekcjach, a 74,4%, że nauczyciele udzielali im wskazówek, jak się uczyć. Często także nauczyciele po klasówkach wskazywali, co mają poprawić badani (70,7% wskazań pozytywnych). 70,4% badanych deklaruje, że pyta nauczycieli o rzeczy dla nich

niezrozumiałe, a 77,6% uzyskuje od nauczycieli wyjaśnienia dotyczące niezrozumiałych zagadnień. 63,4% uczniów deklaruje, że lekcje są dla nich interesujące. Sposób prowadzenia lekcji zachęca do aktywności 61% badanych. Na to, że nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach w stosunku do respondentów, wskazuje 73,6% badanych. 34,6% badanych pozytywnie odnosi się do stwierdzenia, że w ich klasie panuje dobra atmosfera do nauki. Natomiast co ciekawe ponad połowa ankietowanych-51,4% uważa że w ich klasie panuje niesprzyjająca atmosfera nauce. Gdy spytano, czy uczniom w ich klasie zależy, by uczyć się jak najwięcej na lekcjach.36,4% odpowiedziało „tak”, natomiast więcej uczniów bo aż 38,6% że nie.

Tabela 18 - Czy respondent rozwiązywał na lekcjach zadania podobne do zadań na sprawdzianie (pytanie 31 w kwestionariuszu)

Przedmiot	Nie	Tak – od czasu do czasu	Tak – dość często	Trudno powiedzieć
Język polski	4,7	31,6	57,0	6,3
Historia	30,8	33,6	22,3	12,6
Matematyka	3,8	21,7	68,1	6,0
Przyroda	11,2	39,7	38,7	9,9

Uczniowie wskazują, że rozwiązywali zadania podobne do tych na sprawdzianie na lekcjach. Najczęściej wskazują na matematykę, gdzie dość często takie zadania rozwiązywało 68,1% badanych, a od czasu do czasu 21,7% respondentów. Dość często, jeśli chodzi o język polski, wskazało 57% badanych, a od czasu do czasu 31,6%. 38,7% z uczniów rozwiązywało zadania z przyrody dość często, 39,7% od czasu do czasu, Zadania z historii często rozwiązywało 22,3% uczniów natomiast od czasu do czasu 33,6%.Największy odsetek bo aż 30,8% ankietowanych nie rozwiązywał zadań z historii.

Tabela 19 - Stopień trudności zadań rozwiązywanych w klasie w stosunku do zadań na sprawdzianie (pytanie 32 w kwestionariuszu)

Przedmiot	Zadania rozwiązywane w szkole były łatwiejsze od tych na sprawdzianie	Zadania rozwiązywane w szkole były podobne pod względem trudności do tych na sprawdzianie	Zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze od tych na sprawdzianie	Trudno powiedzieć-nie potrafię tego ocenić
Język polski	26,4	45,2	11,5	15,5
Historia	21,4	32,3	11,2	32,3
Matematyka	19,8	43,0	21,8	14,2
Przyroda	21,6	40,6	11,1	24,6

Poproszono uczniów, by porównali zadania, które rozwiązywali w szkole do tych, które były na egzaminie (Tabela 19). Najczęstszą odpowiedzią było stwierdzenie, że zadania te są podobne pod względem trudności (wszystkie odpowiedzi około 40%), oraz „zadania rozwiązywane w szkole były łatwiejsze od tych na sprawdzianie” (wszystkie odpowiedzi około 22,3%).

Tabela 20 - W jaki sposób rodzice i szkoła starali się pomóc respondentom w przygotowaniach do egzaminu (pytanie 33 w kwestionariuszu)

	Nigdy	Kilka razy w roku	Kilka razy w miesiącu	Przynajmniej raz w tygodniu	Kilka razy w tygodniu
Jeden z rodziców sprawdzał odrobione lekcje.	13,5	10,3	13,9	21,8	39,8
Jeden z rodziców uczył się z nim.	21,6	15,1	16,6	23,7	21,7
Uczęszczał na zajęcia wyrównawcze	56,0	7,5	7,1	16,2	10,2
Uczęszczał na dodatkowe zajęcia na których uczono mnie rozwiązywania testów	38,7	6,7	10,1	28,4	14,7
Uczęszczał na dodatkowe zajęcia zorganizowane przez szkołę.	36,4	11,1	10,4	26,5	14,4
Uczęszczał na płatne korepetycje z innych przedmiotów.	78,6	2,3	3,9	9,1	5,2

Spytano także badanych, w jaki sposób szkoła i rodzice starali się im pomóc w przygotowaniach się do egzaminu. Najczęściej uczeń uczęszczał na dodatkowe zajęcia na których uczono go rozwiązywania testów (28,4% raz w tygodniu, 14,7% kilka razy w tygodniu). Jeśli chodzi o pomoc rodziców, najczęstszą jej formą było sprawdzanie odrobionych lekcji (10,3% robiło to kilka razy w roku, 13,9% kilka razy w miesiącu, 21,8% przynajmniej raz w tygodniu ,kilka razy w tygodniu 39,8%). Najrzadziej uczniowie korzystali z płatnych korepetycji - 9.1% przynajmniej raz w tygodniu.

Tabela 21 - Oceny na pierwszy semestr klasy szóstej (pytanie 34 w kwestionariuszu)

Przedmioty szkolne	niedostateczny	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Język polski	1,1	11,5	31,1	34,2	18,2	0,9
Historia	1,2	15,2	27,1	31,6	19,8	1,7
Przyroda	0,5	10,8	27,2	32,5	23,0	2,6
Matematyka	1,9	19,3	29,2	27,4	16,9	2,0

Spytano uczniów o ich oceny na pierwsze półrocze szóstej klasy (Tabela 21). Uczniowie, którzy zostali objęci badaniem, najczęściej ocen bardzo dobrych mieli z przyrody (23% uczniów). Najwięcej słabych ocen było z matematyki (21,2% badanych miało ocenę dopuszczającą bądź niedostateczną). Historia i język polski zajmują tutaj pod względem ocen środkowe pozycje.

Tabela 22 - Łatwość sprawdzianu (pytanie 38 w kwestionariuszu)

	Bardzo łatwy	Łatwy	Średnio trudny	Trudny	Bardzo trudny
Sprawdzian był dla mnie	5,2	20,4	56	15	2,4

Ponad 25% uczniów uznało sprawdzian za łatwy bądź bardzo łatwy natomiast aż 17% za trudny lub bardzo trudny. Najwięcej bo aż 56% uważa że egzamin był średnio trudny. Rozkład odpowiedzi może sugerować że sprawdzian był raczej łatwy niż trudny.

Pytania otwarte

Uczniom umożliwiono wypowiedzenie swoich własnych opinii w pytaniach otwartych. Dzięki temu, można poznać opinie uczniów o sprawdzianie nieskrępowaną z góry narzuconym pytaniom.

Pierwsze pytanie dotyczyło atrakcyjności sprawdzianu. Spytano uczniów, czy egzamin podobał się im. Odpowiedzi były bardzo urozmaicone. 60% spośród ankietowanych pochlebnie wypowiedziało się o sprawdzianie: *egzamin był fajny i mi się podoba; tak, był ciekawy i interesujący; tak, był super*. Odpowiedzi szóstoklasistów na to pytanie otwarte dotyczyły również poziomu trudności. 6% uznało, że egzamin był prosty: *Sprawdzian nie był trudny dlatego bardzo mi się podobał; był łatwy, naprawdę banalny*. Jednak dwa razy więcej uczniów bo 13% odpowiedziało, że egzamin nie był łatwy więc im się nie podobał. Tu jednak należy dodać, że niektórzy uczniowie uważali, iż trudność egzaminu stanowiła o jego atrakcyjności: *sprawdzian był trudny ale fajny; sprawdzian nie był łatwy dlatego mi się podobał; sprawdzian był trudny i bardzo fajny*. 6% uczniów stwierdziło, że egzamin był złożony z pytań o różnym poziomie trudności: *egzamin był trochę trudny trochę łatwy; niektóre pytania były trudne inne bardzo proste*. Zróżnicowany poziom

trudności pytań sprawiał, że niektórym uczniom sprawdzian się podobał (*pytania były dla mnie trochę trudne trochę łatwe dlatego mi się podobało; fajnie, że nie wszystkie pytania były bardzo łatwe albo bardzo trudne*) a niektórym nie (*pytania ani trudne ani łatwe - beznadzieja; niektóre za trudne jak dla mnie*). Tylko 2% uczniów uznało, że mieli za mało czasu na napisanie testu *nie podobało mi się bo nie zdążyłem napisać kilku zadań; nie podobało mi się bo za mało czasu*. Niektórzy ankietowani spośród tych 2%, pomimo według nich za krótkiego czasu, pisali pochlebnie opinie o sprawdzianie: *bardzo mi się podobało choć miałam niewiele czasu*. Dla 1% badanych szóstoklasistów egzamin był sytuacją stresującą, powodował, że uczniowie się denerwowali: *okropnie się denerwowałam; strasznie byłem zestresowany; przyjemnie się rozwiązywało test ale odpowiadaniu na pytania na sprawdzianie towarzyszył stres*. 8% ankietowanych uznało, że temat oraz pytania były bardzo interesujące: *pytania były świetnie ułożone; w jednym z zadań można było wyrazić swoje poglądy; temat był bardzo interesujący; można było dowiedzieć się czegoś więcej o pszczołach*. 26% uczniów uznało egzamin za beznadziejny, bez sensu: *sprawdzian mi się nie podobał; był bez sensu i dobrze ze się skończył*. Nie wszyscy ankietowani którym sprawdzian się nie podobał przedstawiali poważne argumenty: *sprawdzian mi się nie podobał bo tematem były pszczoły*. 5% ankietowanych uważało, że na sprawdzianie było dużo zadań matematycznych: *dużo za dużo matmy; za dużo matematyki a za mało zadań umożliwiających własną wypowiedź*. Zdarzały się również stwierdzenia uczniów, które świadczyły o tym, iż duża ilość matematyki na sprawdzianie bardzo im się podobała: *super, że było tyle matmy, bardzo mi się podobało bo było dużo matematyki; fajny bo było wiele zadań matematycznych*. 1% uczniów biorących udział w ankiecie uważał, że pytania zawarte w teście lub cały test był podchwytliwy: *trochę był podchwytliwy i zrobiłam bezmyślne błędy; test bardzo przemyślany i podchwytliwy*. Niecały 1% ankietowanych wyraził swoje spostrzeżenia dotyczące różnic w trudności pytań pomiędzy egzaminem próbnym a sprawdzianem: *zadania były trudniejsze niż na teście próbnym; na próbnym były łatwiejsze i fajniejsze zadania; sprawdzian mi się podobał bo był łatwiejszy niż próbny; fajny bo dużo łatwiejszy niż próbny*.

Tabela 23 - Skategoryzowane odpowiedzi na pytanie "Czy podobał Ci się sprawdzian" - pytanie otwarte (pytanie 36 w kwestionariuszu)

Kategorie odpowiedzi	Procent odpowiedzi	Przykładowe wypowiedzi uczniów
Egzamin był ciekawy, podobał mi się	60%	<i>egzamin był fajny i mi się podoba; tak, był ciekawy i interesujący; tak, był super</i>
Egzamin był beznadziejny, nie podobał mi się	26%	<i>sprawdzian mi się nie podobał; był bez sensu i dobrze ze się skończył</i>
Egzamin był trudny	13%	<i>był trudny za trudny; sprawdzian nie był łatwy dlatego mi się podobał; sprawdzian był trudny i bardzo fajny</i>
Ciekawy temat, ciekawe pytania	8%	<i>pytania były świetnie ułożone; w jednym z zadań można było wyrazić swoje poglądy; temat był bardzo interesujący; można było dowiedzieć się czegoś więcej o pszczołach</i>
Egzamin był prosty	6%	<i>Sprawdzian nie był trudny dlatego bardzo mi się podobał; był łatwy, naprawdę banalny</i>
Pytania miały różny stopień trudności	6%	<i>egzamin był trochę trudny trochę łatwy; niektóre pytania były trudne inne bardzo proste</i>
Za dużo zadań z matematyki	5%	<i>dużo za dużo matmy; za dużo matematyki a za mało zadań umożliwiających własną wypowiedź</i>
Za mało czasu	2%	<i>nie podobało mi się bo nie zdążyłem napisać kilku zadań; nie podobało mi się bo za mało czasu</i>
Egzamin był stresujący	1%	<i>okropnie się denerwowałam; strasznie byłem zestresowany; przyjemnie się rozwiązywało test ale odpowiadaniu na pytania na sprawdzianie towarzyszył stres</i>
Pytania były podchwytliwe	1%	<i>trochę był podchwytliwy i zrobiłam bezmyślne błędy; test bardzo przemyślany i podchwytliwy</i>
Różnice w poziomie trudności pomiędzy próbnym egzaminem a sprawdzianem	1%	<i>zadania były trudniejsze niż na teście próbnym; na próbnym były łatwiejsze i fajniejsze zadania; sprawdzian mi się podobał bo był łatwiejszy niż próbny; fajny bo dużo łatwiejszy niż próbny</i>

Poproszono uczniów, by wypowiedzieli się na temat pytań, które były dla nich zaskoczeniem. Większość, bo 73% uczniów odpowiedziała, że nie było na sprawdzianie pytań, które były dla nich zaskakujące. Ci, którzy odpowiedzieli w sposób przeciwny, najczęściej wskazywali w swoich wypowiedziach, że nie ćwiczyli na zajęciach tego typu zadań. Innymi powodami wskazywanymi przez

uczniów były: trudność egzaminu, oraz brak dobrego przygotowania do sprawdzianu (uczniowie wprost pisali, że nie uczyli się i byli nieprzygotowani do sprawdzianu)

Tabela 24 - Skategoryzowane odpowiedzi na pytanie "Napisz, dlaczego pytania były dla Ciebie zaskoczeniem" - pytanie otwarte (pytanie 37 w kwestionariuszu)

Kategorie odpowiedzi	Procent odpowiedzi	Przykładowe wypowiedzi uczniów
Nie ćwiczyliśmy w szkole takich zadań	25%	Nie przygotowywaliśmy się z tego w szkole; nie ćwiczyliśmy tych zadań na lekcjach
Trudne pytania były z j. polskiego	19%	bardzo trudne wypracowanie; ostatnie z polskiego było bardzo trudne; trudne było zadanie ze słownikiem
Zadania były bardzo trudne	15%	Ponieważ niektóre zadania były na poziomie II gimnazjum i nie mogłem rozwiązać,
Nie przygotowałem się na egzamin	14%	Nie uczyłem się; nie chciało mi się przygotowywać
Trudne pytania były z matematyki	10%	zadania z matematyki były złe bo było za mało danych; zadania matematyczne były za trudne dla mnie
Nie pamiętam	8%	
Nie podobał mi się temat	7%	Temat był beznadziejny; temat mógłby być inny
Zadania były bardzo proste	5%	bardzo prosty egzamin; sprawdzian w ogóle nie był trudny
Trudne pytania były z geografii	2%	Nie umiałem rozwiązać zadania ze skalą
Pytania były trudniejsze niż na próbnym	2%	Zadania bez porównania trudniejsze niż na próbnym; trudniejszy niż próbny egzamin

W kwestionariuszu przewidziano także możliwość swobodnego wypowiedzenia swojej opinii, jeśli któryś z uczestników badania miała coś więcej do przekazania organizatorom badania.

Uczniowie często wypowiadali się na temat trudności sprawdzianu. Część pisała, że był łatwy. Znacznie większa, że był trudny, niektórzy nawet twierdzili, że w ich odczuciu był to test o wiele trudniejszy od testów wcześniejszych i testów próbnych, które wcześniej rozwiązywali. Zdarzały się też zdania, że były części łatwiejsze i trudniejsze. Uczniowie narzekali także na zbyt małą ilość czasu oraz na fakt późnego otrzymywania wyników egzaminu:

- *Chciałbym powiedzieć, że sprawdzian 2006 moim zdaniem był najtrudniejszy jaki pisali szóstoklasiści. W tamtym roku był 100 razy łatwiejszy i jeżeli pisałabym sprawdzian z 2005 roku na pewno miałabym dużo więcej punktów*
- *Opinia na temat, egzaminu sprawdzian był nawet łatwy, ale było bardzo dużo matematyki i była trudna.*
- *Było za mało czasu i za dużo zadań matematycznych, brakło czasu na przemyślenie trudnych zadań*

- *Dlaczego był taki trudny. Próbnny był łatwiejszy.*

Oczywiście, pojawiały się też opinie przeciwne, w których uczniowie wskazywali, że nie mieli większych problemów z rozwiązaniem testu:

- *Uważam, że w tym sprawdzianie zadania zamknięte były bardzo banalne i osoby z IV klasy nie miałyby problemu z tym i mogłoby być to trudniejsze*
- *Sprawdzian był bardzo łatwy*

Badania dyrektorów szkół podstawowych

W szkołach, które wylosowano do badania (przypomnijmy, że było ich 60) poproszono dyrektorów o wypełnienie ankiety, dotyczącej ich opinii na temat współpracy z OKE w Krakowie w zakresie organizacji sprawdzianu, sposobów przygotowania do niego uczniów oraz samego przebiegu egzaminu. Zebrano także dodatkowo informacje dotyczące wyposażenia szkoły, i różnego rodzaju aktywności, które są proponowane w szkołach dla uczniów.

Ankiety uczniowskie zwrócono z 55 szkół. Ankiet dyrektorów szkół udało się uzyskać nieco mniej, bo 51. Stanowi to 85% założonej próby.

Opinie dotyczące egzaminu i współpracy z OKE

Na początku przedstawione zostaną odpowiedzi dyrektorów szkół podstawowych dotyczące współpracy szkół z OKE w Krakowie. Z powodu niewielkiej liczby zebranych ankiet, w tabelach zawierających dane znajdować się będą częstotliwości poszczególnych odpowiedzi.

Tabela 25 - Stwierdzenia dotyczące współpracy szkoły z OKE (pytanie 24 w kwestionariuszu)

Stwierdzenia	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Brak odpowiedzi
Zapewniono wygodną dla użytkowników możliwość sprawdzenia danych o szkole znajdującą się w bazie OKE i ich korektę.	33	16	1	1	-
Zastosowany sposób zbierania danych o uczniach przystępujących do sprawdzianu został dostatecznie wyjaśniony podczas konferencji.	35	15	-	1	-
Zapewniono nowoczesny i wygodny dla użytkowników sposób przesyłania danych o uczniach przystępujących do sprawdzianu.	37	13	-	1	-
Zapewniono wygodny dla użytkowników sposób korekty danych o uczniach, pierwotnie błędnie nadesłanych.	30	19	1	1	-

Stwierdzenia	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Brak odpowiedzi
Zapewniono kompetentny sposób przekazywania informacji o obowiązujących procedurach egzaminacyjnych podczas konferencji.	32	17	1	1	-
Przekazane na piśmie procedury egzaminacyjne były jasne.	31	17	2	1	-
Biuletyny o wynikach egzaminów przesyłane wraz z indywidualnymi wynikami uczniów są przydatne do pracy zespołów nauczycieli.	42	8	-	1	-
Zapewniono kompetentny sposób przekazywania informacji o wynikach egzaminów na jesiennej konferencji.	29	19	-	1	2
Zakres treści informacji o wynikach uczniów podany na wydrukach w bieżącym roku jest wystarczający.	24	24	2	1	-
Zapewniono życzliwy telefoniczny sposób załatwiania spraw organizacyjnych.	29	17	2	2	1
Sprawy, z którymi zwracano się do OKE były załatwiane „bez zbędnej zwłoki”.	29	16	1	2	3
Zapewniono wygodny dla odbiorców sposób dostarczenia arkuszy egzaminacyjnych.	42	6	2	1	-
Zapewniono sprawny sposób odbioru arkuszy egzaminacyjnych po egzaminie.	32	15	1	2	1
Wystarczy, aby w przyszłych latach umieszczać arkusze na próbne egzaminy wyłącznie na stronie internetowej.	14	9	17	10	1
Próbne egzaminy możemy już organizować we własnym zakresie w szkołach.	14	11	19	4	3
Zakres treści serwisu informacyjnego OKE wyczerpuje potrzeby użytkownika.	17	29	2	1	2
Serwis Obieg pomaga przygotować szkołę do egzaminu.	26	21	2	1	1

Zdaniem dyrektorów, współpraca z OKE układa się bardzo dobrze. Dyrektorzy są zadowoleni zarówno z zakresu treści informacji przekazywanych do

szkół, jak i sposobu ich udostępniania szkołom. Pochlebnie wypowiadają się także na temat życzliwości i terminowości rozwiązywania problemów związanych ze sprawdzianem. Dobrze oceniany jest także sposób sprawdzania danych o szkole i uczniach znajdujących się w bazie OKE oraz ich korekty.

Dyrektorzy uważają za niewystarczające umieszczanie arkuszy na próbnym egzaminie wyłącznie na stronie internetowej. Prawie połowa (23) dyrektorów uważa, że próbne egzaminy nie może być jeszcze organizowany we własnym zakresie w szkołach.

Jedną z form współpracy z OKE, w którą mogą angażować się nauczyciele i dyrektorzy szkół, jest praca egzaminatora podczas oceniania prac uczniowskich. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie prowadzi sukcesywnie od 2000 roku szkolenia dla osób, chcących oceniać sprawdziany i egzamin gimnazjalny. Szkolenia zwiększają wiedzę o egzaminach zewnętrznych, pozwalają na tworzenie pozytywnej atmosfery wobec oceniania zewnętrznego i angażują nauczycieli w cały proces. Istotne staje się zatem, by jak najwięcej nauczycieli uczestniczyło w szkoleniach i angażowało się w rozwój systemu.

Spośród przebadanych dyrektorów 8 posiada uprawnienia egzaminatora (stanowi to około 6% przebadanych dyrektorów). Nie jest to imponująca liczba. Należy pamiętać, że aktywny udział w tego typu szkoleniach może pomóc w opracowaniu przez nauczyciela takich metod pracy z uczniem, które pozwolą mu na uzyskanie możliwie najlepszych wyników na egzaminie.

Podczas przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego ważne jest, by nauczyciele i dyrektorzy sprawnie posługiwali się wszystkimi informacjami dotyczącymi przebiegu egzaminu, systemu oceniania oraz wymagań egzaminacyjnych. Poproszono dyrektorów, by wskazali z których źródeł czerpali informacje dotyczące egzaminów.

Tabela 26 - Z jakich źródeł dyrektorzy dowiadują się najczęściej o sprawdzianie (pytanie 11 w kwestionariuszu)

Źródła informacji	Liczba wskazań
Konferencje organizowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie.	47
Biuletyny okręgowych komisji egzaminacyjnych.	46
Serwisy internetowe komisji egzaminacyjnych.	41
Informatory CKE.	36
Analiza arkuszy próbnych egzaminów.	22
Rozporządzenie MENiS w sprawie oceniania.	17
Prasa codzienna (publikująca przykładowe arkusze egzaminacyjne).	8
Bezpośrednie spotkania z wizytatorami Kuratorium Oświaty.	6

Najwięcej osób jako najważniejsze źródło informacji wskazało na konferencje organizowane przez OKE w Krakowie. Prawie tyle samo osób zaznaczyło biuletyny drukowane przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Znaczna ilość dyrektorów korzysta z serwisów internetowych komisji egzaminacyjnych oraz z informatorów CKE. Rozpowszechnione są także analizy arkuszy próbnych egzaminów. Mniej popularnym źródłem jest rozporządzenie MENiS w sprawie oceniania. Najmniej popularnym źródłem są prasa codzienna oraz bezpośrednie spotkania z wizytatorami z Kuratorium Oświaty.

Badanych dyrektorów proszono o wyrażenie opinii w kwestiach dotyczących treści zadań egzaminacyjnych oraz organizacji egzaminu.

Tabela 27 - Stwierdzenia dotyczące sprawdzianu (pytanie 23 w kwestionariuszu)

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Tylko uczniowie, którzy uzyskiwali w szkole co najmniej dobre oceny, są dobrze przygotowani do sprawdzianu.	1	19	-	24	6
Tematyka sprawdzianu była interesująca dla uczniów.	-	5	6	38	2
Tematyka sprawdzianu podobała mi się.	-	3	2	33	11
Tematyka sprawdzianu zaskoczyła mnie.	10	28	6	3	1
Tematyka sprawdzianu zaskoczyła moich uczniów.	3	32	7	5	2
Organizacja sprawdzianu zapewnia samodzielność rozwiązywania zadań przez zdających.	-	1	-	2	48
Ocenianie prac przez zewnętrznych egzaminatorów zapewnia obiektywizm egzaminu.	-	1	1	9	40
Wyniki, które uczniowie uzyskują na sprawdzianu, odpowiadają przekonaniom nauczycieli o wiedzy i umiejętnościach uczniów w sprawdzanym zakresie.	1	9	2	31	7
Sposób informowania szkoły o wynikach sprawdzianu jest zadowolający.	-	2	-	24	25

Dyrektorzy stwierdzili, że tematyka sprawdzianu podobała się im i nie byli nią zaskoczeni. Ich zdaniem, była ona interesująca dla uczniów. Dyrektorzy wysoko ocenili organizację sprawdzianu. Aż 50 dyrektorów zgodziło się, że zapewniła ona samodzielność rozwiązywania zadań przez zdających. Podobnie pozytywnie dyrektorzy odnoszą się do oceniania zewnętrznego, który w oczach 49 dyrektorów

zapewnia obiektywizm sprawdzianu. Także zdecydowana większość z nich uznaje sposób informowania szkoły o wynikach egzaminu za zadowalający. Nieco inaczej dyrektorzy odnieśli się do stwierdzenia, „tylko uczniowie, którzy uzyskiwali w szkole co najmniej dobre oceny, są dobrze przygotowani do sprawdzianu”. Podzielili się oni w swoich poglądach prawie po równo – 20 odniosło się do tego stwierdzenia negatywnie, 30 potwierdziło ten sąd.

W kwestionariuszu poproszono dyrektorów o zamieszczenie własnych opinii dotyczących sprawdzianu oraz współpracy z OKE Kraków. Dyrektorzy wskazywali tutaj na jeden element, który przeszkadzał im po przeprowadzonym sprawdzianie. Chodzi mianowicie o trudności przesyłania protokołu zbiorczego po egzaminie. Oto przykładowe wypowiedzi dotyczące tego zagadnienia:

- *Kłopot stanowiła trudność przesłania protokołu drogą elektroniczną - 4 godziny prób zakończone sukcesem*
- *Dużym utrudnieniem było wypełnianie protokołu zbiorczego drogą elektroniczną z przyczyn oczywistych (choćby tzw. .przesilenie bądź obciążenie sieci) po sprawdzianie klas VI jest to istotny problem i należy przemyśleć czy to ma sens*
- *Przeciążenie serwera utrudniało wejście na stronę internetową, aby wysłać i wydrukować protokół zbiorczy*

Inne uwagi dyrektorów dotyczyły także momentu organizowania egzaminu zewnętrznego w szkołach podstawowych:

- *Sprawdzian powinien zostać zorganizowany w późniejszym terminie. Trzy miesiące przed zakończeniem roku szkolnego jest to zdecydowanie za wcześnie*

Zdarzyły się także wypowiedzi odnoszące się wprost do samej treści egzaminu:

- *Uwagi nauczycieli przygotowujących uczniów do sprawdzianu i analizujących szkolne wyniki. 1. W zadaniach zamkniętych z zakresem matematyki, uczeń musi wykonywać zbyt wiele obliczeń, aby zaznaczyć prawidłową odpowiedź, a uzyskuje za nią tylko 1 pkt. Działania są czasochłonne. Proponuje się większą ilość punktów za tego typu zadanie lub mniej obliczeń. 2. Sprawdzenie umiejętności czytania, można by oprzeć na ciekawszych tekstach (np. fragm. opowiadania, powieści...).*

Analiza uwarunkowań osiągnięć uczniów

Czynniki szkolne objęte badaniem pogrupowano wokół kilku zagadnień: baza materialna szkół oraz ich oferta edukacyjna, praca z uczniami podczas lekcji, zaangażowanie nauczycieli w przygotowanie uczniów a także pomoc szkoły w przygotowanie uczniów do egzaminu.

Baza materialna szkoły oraz jej oferta edukacyjna

Do najważniejszych czynników mających wpływ na wyniki uczenia się, należą warunki w jakich nauka się odbywa, a także oferta szkoły skierowana do ucznia. Baza materialna szkoły nie przekłada się w prosty sposób na wyniki osiągane przez uczniów, ale ma niebagatelny wpływ na ich motywację, atmosferę pracy i wypoczynku. Warunkiem koniecznym do osiągania dobrych wyników jest ambicja i własna praca uczniów jednakże takie czynniki szkolne (pedagogiczne) jak: metody pracy dydaktycznej, kwalifikacje nauczycieli, przygotowanie do egzaminu w tym zaangażowanie nauczycieli w przygotowanie uczniów, atmosfera nauki w klasie oraz systematyczna pomoc szkoły i domu mają bardzo duży wpływ na osiągane wyniki.

Do czynników mających wpływ na wyniki uzyskiwane przez uczniów należą warunki pracy szkoły: odpowiednie wyposażenie i „zaplecze” pozwalające na sprawne funkcjonowanie placówki. Zaliczono do nich dostęp do biblioteki szkolnej, stołówki i świetlicy, a także do sal gimnastycznych.

Tabela 28 - Czy w szkoła jest wyposażona w: (pytanie 2 w kwestionariuszu)

	Tak	Nie
salę gimnastyczną	26	25
halę sportową	2	46
boisko	48	2
bibliotekę	48	1
czytelnię	31	19
stołówkę szkolną	26	23
świetlicę	23	26
basen	1	49
aulę	2	48
pomieszczenie z komputerami i dostępem do Internetu, w którym uczniowie mogą przebywać poza lekcjami szkolnymi	25	23

Z badania wynika, że prawie wszystkie szkoły posiadają boisko oraz bibliotekę. Większość posiada dodatkowo czytelnię. Ponad połowa szkół może zapewnić swoim uczniom obiad w stołówce szkolnej, a prawie połowa opiekę na

świetlicy szkolnej. Jeśli chodzi o fakt posiadania sali gimnastycznej, w połowie badanych szkół są one użytkowane. Jedna szkoła może pochwalić się basenem, dwie halą sportową.

Ponieważ w kontaktach ze szkołą Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w dużym stopniu posługuje się Internetem, dlatego ważne jest, aby zarówno uczniowie, jak i nauczyciele mieli do niego możliwie łatwy dostęp. Dyrektorzy zostali o to zapytani w ankiecie.

Pewną miarą pracy szkoły a także zaangażowania nauczycieli w proces dydaktyczny jest udział uczniów w konkursach przedmiotowych, artystycznych i sportowych. W aspekcie egzaminu zewnętrznego konkursy i olimpiady mają istotne znaczenie ze względu na możliwość zwolnienia laureatów z jednej lub obu części egzaminu.

Tabela 29 - Konkursy, w jakich w ciągu dwu ostatnich lat brali udział uczniowie (pytanie 7 w kwestionariuszu)

Konkursy:	Etap konkursu					Brak odpowiedzi
	szkolny	gminny	powiatowy	wojewódzki	krajowy	
przedmiotowe	7	6	17	17	3	1
sportowe	1	10	19	15	3	3
wokalne	4	11	12	2	3	19
teatralne	4	12	6	4		25
taneczne	7	3	1	1	1	33
krajoznawcze	4	3	4		1	39
recytatorskie	2	16	9	10		14

Aż 17 szkół osiągnęło, dzięki swoim uczniom etap wojewódzki w jednym z konkursów przedmiotowych. W konkursach sportowych 15 szkół doszło do etapu wojewódzkiego. Trzy szkoły mogą poszczycić się osiągnięciem przez swoich wychowanków, etapu krajowego w konkursach wokalnych, podobnie zresztą jest w przypadku konkursów przedmiotowych oraz sportowych. Dyrektorzy mieli możliwość dopisania innych – nie wymienionych – konkursów, w jakich uczniowie ich szkół brali udział. Znalazły się tam takie konkursy jak: pożarniczy, informatyczny, językowe, gazetki szkolnych.

W ciągu ostatniego roku uczniowie większości badanych szkół byli przynajmniej raz w kinie, podczas wyjścia zorganizowanego przez szkołę. Uczniowie ponad połowy szkół co najmniej raz w ciągu roku odwiedzili z klasą teatr. W muzeum

lub galerii nie byli ani raz uczniowie 13 szkół. Najbardziej organizowane były wyjścia na koncerty – 23 dyrektorów przyznało, że nie zdarzyło się to ani razu.

Tabela 30 - Wyjścia uczniów klas III na imprezy kulturalne lub sportowe (pytanie 8 w kwestionariuszu)

Szkoła organizatorem wyjść uczniów:	Ani razu	1 lub 2 razy	3 lub 4 razy	Więcej niż 4 razy
do kina.	3	33	10	4
do teatru.	20	24	1	
do muzeum lub galerii.	13	24	5	1
na mecz lub inną imprezę sportową.	12	15	8	8
na koncert.	29	10	2	2
na basen (poza obowiązkowymi zajęciami z WF).	23	12	2	8

Głównym ograniczeniem powodującym rzadkie wyjścia uczniów do kina, teatru czy wyjazdy na wycieczkę jest sytuacja materialna rodzin. Aż 49 ankietowanych dyrektorów wskazało ten fakt jako przyczynę istniejącego stanu rzeczy. Brak inicjatywy ze strony nauczycieli do organizacji wyjść z uczniami, oraz brak zrozumienia takiej potrzeby przez rodziców nie stanowi w oczach dyrektorów istotnej przeszkody w organizacji tego typu wyjść.

Tabela 31 - Ograniczenia wyjść lub wyjazdów poza szkołę (pytanie 9 w kwestionariuszu)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Nie wiem	Raczej tak	Zdecydowanie tak
brak zainteresowania uczniów.	22	18	2	4	
brak środków finansowych w rodzinach uczniów.		1	1	17	32
brak inicjatywy ze strony nauczycieli.	34	15		2	
zaniechanie organizacji ze względu na zróżnicowaną sytuację materialną rodzin.	10	19		14	7
brak zrozumienia ze strony rodziców, którym takie formy pracy z uczniami są proponowane.	7	28	2	11	2
utrudniona dostępność (np. odległość, wymagająca dodatkowych zabiegów organizacyjnych i środków finansowych).	6	19		13	13

Pomoc szkoły w przygotowaniu uczniów do egzaminu

Aby we właściwy sposób zaplanować proces przygotowania uczniów do sprawdzianu, warto przeprowadzić szczegółową analizę wyników wcześniejszych egzaminów. Mogą tego dokonać sami nauczyciele we własnych zespołach przedmiotowych, mogą także otrzymać wsparcie od pracowników organów nadzorujących lub pracowników OKE. Spotkania z pracownikami organów nadzorujących, prowadzących i OKE organizowane są zarówno z inicjatywy dyrektorów szkół pragnących podnosić jakość pracy szkoły, jak i wymienionych organów – szukających sposobów pomocy, czasem wyjaśnienia istniejącej sytuacji, a czasem mobilizując dyrektorów i nauczycieli do jeszcze większego wysiłku.

Tabela 32 - Przekazywanie informacji na temat egzaminu (pytanie 5 w kwestionariuszu)

Stwierdzenia	Tak	Nie
Uczniowie zostali poinformowani o możliwości korzystania z zasobów strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.	50	1
Rodzice uczniów zdających egzamin zostali poinformowani o możliwości korzystania z zasobów strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.	48	2
Uczniowie zostali przeszkoleni w zakresie sposobu, w jaki mogą odczytać swój wynik egzaminu w Internecie (za każde zadanie, według sprawdzanych umiejętności i sumaryczny na tle uczniów w klasie, szkole, województwie itp.).	46	4

Prawie wszyscy dyrektorzy twierdzą, że uczniowie zostali poinformowani o możliwości korzystania z zasobów strony internetowej OKE Kraków, jeśli chodzi o szukanie informacji użytecznych dla osób zdających egzaminu. Większość dyrektorów uważa także, że uczniowie poradzą sobie z odczytaniem w Internecie swojego wyniku po egzaminie.

Ponieważ najlepszym sposobem zapoznania uczniów i rodziców z warunkami egzaminu gimnazjalnego jest ciągle informowanie i prezentowanie tego, co egzamin wnosi do życia szkoły, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie dostarcza różnego rodzaju materiały dotyczące egzaminu. Aby dowiedzieć się w jakim stopniu są one wykorzystane w szkole zapytaliśmy dyrektorów o ich dostępność oraz sposoby przekazywania zainteresowanym.

Jednocześnie zapytano respondentów o dostępność w ich szkole materiałów egzaminacyjnych przekazywanych i udostępnianych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie. Dostępność materiałów ułatwia pracę uczniom, a dzięki poznawaniu i przyswajaniu wymagań egzaminacyjnych są lepiej przygotowani do

egzaminu nie tylko pod względem posiadanej wiedzy, ale również pewnego rodzaju obycia z zasadami i warunkami panującymi podczas egzaminu właściwego.

W tabeli poniżej zaprezentowano sposoby upowszechniania informacji na temat egzaminów zewnętrznych, proponowane uczniom przez dyrektorów szkół.

Tabela 33 - Dostępność materiałów egzaminacyjnych w szkołach (pytanie 6 w kwestionariuszu)

Materiały egzaminacyjne w szkole:	Nie	Tak	Mam zamiar udostępnić je w br.
arkusze egzaminacyjne z ubiegłych lat.	2	47	2
arkusze egzaminacyjne publikowane w prasie.	19	31	1
zbiory zadań egzaminacyjnych ilustrujących standardy egzaminacyjne.	2	47	2
materiały dydaktyczne dla nauczycieli publikowane przez OKE Kraków.	-	49	2

Prawie wszyscy dyrektorzy przechowują i udostępniają uczniom arkusze egzaminacyjne wykorzystywane podczas egzaminu w ubiegłych latach oraz arkusze z egzaminów próbnych. Arkusze egzaminacyjne publikowane w prasie i na płytach CD oraz zbiory zadań zawierające odpowiednie materiały znajdują się w zdecydowanej większości szkół. Także w zdecydowanej większości szkół znajdują się dostępne dla zainteresowanych nauczycieli materiały dydaktyczne, publikowane przez OKE Kraków.

We wszystkich badanych szkołach wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy zespołu nauczycieli. O wiele rzadziej wyniki te analizowano na spotkaniach z przedstawicielami organów prowadzących (23 przypadki) oraz z udziałem wizytatora Kuratorium Oświaty (25 przypadków).

Tabela 34 - Analizy wyników egzaminów (pytanie 10 w kwestionariuszu)

	Tak	Nie
na zebraniach z rodzicami przekazano informację o sposobach pracy z uczniami w szkole, które zdaniem nauczycieli powinny przynieść korzystne rezultaty kształcenia	48	2
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy zespołu nauczycieli	51	-
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy na spotkaniu z przedstawicielami organu prowadzącego	23	27
wyniki egzaminów 2005 były przedmiotem analizy z udziałem wizytatora Kuratorium Oświaty	25	25

Prawie wszyscy dyrektorzy zapoznali rodziców ze sposobami pracy z uczniami w szkole i ustalili z rodzicami najlepsze sposoby wspierania dzieci w celu osiągnięcia jak najlepszych wyników.

Tylko wtedy, gdy przeprowadzona zostanie szczegółowa analiza mocnych i słabych stron kształcenia, a w ślad za nią refleksja oraz uświadomienie faktycznych wymagań egzaminacyjnych, nauczyciel może w pełni przygotować swoich uczniów do takiej pracy podczas egzaminu, która gwarantuje sukces w postaci dobrych wyników.

W wyniku badań stwierdzono także, że w szkołach organizowano zajęcia, na których uczono, jak rozwiązywać zadania czy też zajęcia, które miały za zadanie wyrównanie braków w wiedzy i umiejętnościach uczniów. Zajęcia takie były prowadzone w większości (33) badanych szkołach.

Zajęcia prowadzono w ramach szkolnej pomocy pozalekcyjnej. Zdaniem dyrektorów uczniowie uczestniczyli w takich zajęciach z różną regularnością.

Tabela 35 - Udział w zajęciach pozaszkolnych (pytanie 14 w kwestionariuszu)

Nie uczęszczali choć wiedzieli o tych zajęciach	Uczęszczali nieregularnie (od czasu do czasu)	Większość uczęszczała regularnie	Nie uczęszczali, ponieważ nie zorganizowano pomocy z tego przedmiotu
-	12	33	4

Najczęściej uczniowie brali udział w zajęciach regularnie. Znacznie mniej dyrektorów przyznała, że uczniowie uczęszczali w zajęciach „od czasu do czasu” (12). Zaledwie 4 dyrektorów przyznała, że większość uczniów nie brała w nich udział regularnie – czego powodem było niezorganizowanie zajęć.

W opinii respondentów zdecydowanie częściej inicjatywa organizacji dodatkowych zajęć, leżała po stronie szkoły - dyrektora, nauczycieli, niż uczniów czy ich rodziców.

Tabela 36 - Inicjatorzy organizacji zajęć pozaszkolnych (pytanie 13 w kwestionariuszu)

dyrektora	32
nauczycieli	31
uczniów	8
rodziców	6

Metody pracy nauczyciela, a także proponowane metody aktywizujące uczniów, są w znacznym stopniu uwarunkowane liczebnością uczniów w klasie. Najczęściej w szkołach klasy liczyły od 15 do 25 uczniów (19 przypadków). Prawie tak samo dużo szkół (17) posiada klasy mniejsze – do 3 do 14 uczniów. W tylko 4 szkołach klasy liczą od 27 do 30 uczniów

Tabela 37 - Średnia liczba uczniów w klasie (pytanie 1 w kwestionariuszu)

Średnia ilość uczniów w klasie	Liczba szkół
Od 3 do 14	17
15 do 25	19
27 do 30	4

Niezależnie od wybieranych metod pracy oraz programu nauczania praktycznie wszyscy dyrektorzy w czasie swoich lekcji rozwiązywali z uczniami zadania podobne do zadań na egzaminie w 2006.

Tabela 38 - Czy podczas szkolnych lekcji były rozwiązywane zadania podobne do zadań na egzaminie gimnazjalnym w 2006? (pytanie 15 w kwestionariuszu)

Nie	Tak – od czasu do czasu	Tak – dość często	Trudno powiedzieć
-	4	47	-

Dodatkowo respondenci twierdzą, że zadania rozwiązywane w ramach zajęć dydaktycznych były porównywalne pod względem trudności do zadań na egzaminie. Tylko 4 dyrektorów uważa, że zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze od tych, z którymi uczniowie spotkali się na egzaminie.

Tabela 39 - Ocena trudności zadań rozwiązywanych w szkole w stosunku do zadań na egzaminie gimnazjalnym (pytanie 16 w kwestionariuszu)

Zadania rozwiązywane w szkole były łatwiejsze	Zadania rozwiązywane w szkole były porównywalne pod względem trudności	Zadania rozwiązywane w szkole były trudniejsze	Trudno powiedzieć – nie potrafię tego ocenić
2	43	4	1

Dyrektorzy i nauczyciele, którzy sami są egzaminatorami oceniającymi prace uczniów podczas sesji egzaminacyjnej, z łatwością wskażą swoim uczniom właściwe zadania, ułatwiające dobre przygotowanie się do egzaminu a podczas całego procesu dydaktycznego mogą zwracać uczniom uwagę na kluczowe zagadnienia i aspekty egzaminu.

Zaznajamianie uczniów na bieżąco z wymaganiami egzaminacyjnymi wymaga od uczących takiego sposobu pracy na lekcji, aby zwrócić uwagę uczniów na ważne kwestie egzaminacyjne. spośród badanych 25 dyrektorów prowadzi zajęcia dydaktyczne z uczniami, 21 nie prowadzi takich zajęć.

Zapytano uczących dyrektorów o ich sposoby pracy z uczniami. Należy pamiętać, że odpowiadali na nie ci dyrektorzy którzy sami prowadzą zajęcia dydaktyczne.

Tabela 40 - Opinie w kwestiach dotyczących pracy z uczniami przygotowującymi się do sprawdzianu (pytanie 21 w kwestionariuszu)

Stwierdzenia	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Brak odpowiedzi
Objaśniam wymagania egzaminacyjne.		2	12	14	
Wymagam samodzielnego rozwiązywania zadań.			6	22	
Stawiam wysokie wymagania i konsekwentnie je egzekwuję.		2	12	13	
Zachęcam uczniów do pytania o wszystko, co jest niezrozumiałe.		1	3	25	
Udzielam wyjaśnień na wszystkie zagadnienia, które były dla uczniów niezrozumiałe.		1	5	23	
Udzielam uczniom wskazówek, jak się uczyć.		2	6	20	
Zwracam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas sprawdzianu.		1	8	18	
Po klasówkach informuję, nad czym uczeń powinien pracować, by uzyskać lepszy wynik.		1	7	20	
Organizuję dodatkowe testowania wykorzystując dostępne arkusze egzaminacyjne.	2	4	11	9	
Zadaję pisanie wypracowań jako pracę domową.	6	6	9	6	
Wskazuję przydatne zbiory zadań i inne materiały ćwiczeniowe.		4	11	11	
Zależy mi, aby jak najwięcej nauczyli się na lekcjach.		1	3	24	
Polecam rozwiązywanie publikowanych zadań.	1	5	9	11	
Kontroluję czas samodzielnej pracy uczniów podczas lekcji.		2	14	10	
Kontroluję informację zwrotną, którą uczniowie otrzymują od nauczyciela za zadanie domowe		3	10	14	

Zdaniem nauczycieli, znajdują oni różne sposoby dotarcia do uczniów z ważnymi informacjami dotyczącymi sprawdzianu. Większość ankietowanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, udziela uczniom wyjaśnień na wszystkie zagadnienia, które były dla uczniów niezrozumiałe oraz objaśnia zagadnienia egzaminacyjne. Uczący udzielają wskazówek jak się uczyć, a po klasówkach informuję, nad czym uczeń powinien pracować, by uzyskać lepszy wynik. Większość nauczycieli

wykorzystuje do ćwiczeń dostępnych arkuszy egzaminacyjnych. Nauczycielom zależy, aby jak najwięcej uczniowie nauczyli się na lekcjach.

Jednym z najskuteczniejszych sposobów zapoznania się z formą egzaminu jest proponowany przez OKE próbny sprawdzian przeprowadzany w szkole w takich samych warunkach jak egzamin właściwy. Zdecydowana większość respondentów widzi zasadność przeprowadzenia takiego egzaminu we własnej szkole. Zdaniem nauczycieli, próbny sprawdzian, którego termin przypada na kilka miesięcy przed egzaminem właściwym, pozwala sprawdzić przygotowanie uczniów, stał się okazją do pogłębionej analizy osiągnięć uczniów wewnątrz szkoły, a także pozwolił uczniom oswoić się z atmosferą egzaminu.

Tabela 41 - Opinie o próbnym sprawdzianem (pytanie 19 w kwestionariuszu)

Stwierdzenia	Liczba wskazań	Brak odpowiedzi*
Był ważnym etapem przygotowań do egzaminu właściwego.	46	5
Pozwolił uczniom oswoić się z atmosferą egzaminu.	49	2
Umożliwił wcześniejsze poznanie wymagań egzaminu.	45	6
Omówienie wyników próby przez nauczyciela, umożliwiło uczniom lepsze poznanie trudności, a tym samym lepsze przygotowanie się do prawdziwego sprawdzianu.	47	4
Był tylko dodatkowym stresem przed egzaminem.	2	49
Nie pomógł wiele – zadania na egzaminie próbnym były dużo łatwiejsze niż na prawdziwym.	-	51
Był całkowicie mylący – treść zadań nie miała nic wspólnego z prawdziwym egzaminem.	-	51
Niewiele pomógł – uczniowie nie mieli motywacji, aby zabiegać o dobry wynik.	4	37
Był zbędny – nie zrealizowano jeszcze treści, których opanowanie sprawdzał.	-	51
Dostarczył tylko dodatkowej pracy nauczycielom.	-	51

*** Wszystkie braki odpowiedzi należy traktować jako zaprzeczenia w stosunku do stwierdzeń.**

Żaden z dyrektorów nie wyraził poglądu, że próbny sprawdzian nie był potrzebny, i że jest on zbędny. Większość badanych twierdzi, że omówienie wyników próby przez nauczyciela, umożliwiło uczniom lepsze poznanie trudności, a tym samym lepsze przygotowanie się do prawdziwego egzaminu.

Działania podjęte przez szkołę oraz nauczycieli, powinny wystarczyć do dobrego przygotowania się do sprawdzianu. Natomiast realizacja planów rodziców związanych z kształceniem własnych dzieci może przejawiać się w różnych formach. Jedną z nich jest wspomaganie uczniów korepetycjami.

Na pytanie: „Czy według Pana(i) wiedzy, uczniowie przygotowując się do egzaminu, korzystali z płatnych korepetycji w zakresie nauczanego przez Pana(a) przedmiotu?” olbrzymia większość badanych odpowiedziała negatywnie. Część respondentów nie wie, czy ich uczniowie brali udział w korepetycjach.

Tabela 42 - Udział uczniów w płatnych korepetycjach (pytanie 17 w kwestionariuszu)

Tak – dość często	Tak – od czasu do czasu	Nie korzystali	Trudno powiedzieć
		44	7

Ponieważ większość respondentów odpowiedziała negatywnie na pytanie o udział uczniów w korepetycjach właściwie dyrektorzy nie udzielili odpowiedzi na pytanie o przyczyny korzystania z korepetycji.

Oczywiście wysiłek nauczycieli to nie jedyny, a nawet jak się okazuje – nie najważniejszy, czynnik mający wpływ na sukces egzaminacyjny. Czynniki środowiskowe, zwłaszcza te związane ze stylem funkcjonowania domu rodzinnego, mają niebagatelny wpływ na efekty uczenia się. Takie aspekty jak status materialny rodzin, warunki nauki w domu, aspiracje edukacyjne rodziny i wykształcenie rodziców, motywowanie do nauki, wsparcie, pomoc, to wszystko w zdecydowany sposób determinuje ostateczny wynik pracy.

O warunki w jakich przyszło wychowywać się uczniom spytaliśmy ich samych w części poświęconej zarówno sytuacji materialnej rodzin, jak i stosunków panujących w domu. Te aspekty omówione są wcześniej w powyższym opracowaniu. Istotne jest jednak, jak połączone wysiłki domu rodzinnego i szkoły faktycznie oddziałują na uczniów. W tym celu poproszono dyrektorów o wskazanie, jak często w ich szkole mają miejsce różne zachowania młodzieży.

Tabela 43 - Jak często zdarzało się w tym roku szkolnym, że uczniowie w Pana/Pani szkole: (pytanie 22 w kwestionariuszu)

	nigdy	zdarzył się taki przypadek	od czasu do czasu	często	nie mam informacji na ten temat
chodzili na wagary?	31	15		2	1
spóźniali się na lekcje?	3	13	33		2
złośliwie przeszkadzali na lekcjach?	7	12	23	2	6
rozsywali plotki o nauczycielu?	18	12			21
grozili nauczycielowi, odnosili się do niego ordynarnie?	38	9			4
popychali nauczyciela, obrzucali go przedmiotami?	49				2
niszczycy wyposażenie szkoły?	19	21	7		4
bili kolegów, koleżanki?	10	24	13	1	3
prześladowali, poniżali kolegów lub koleżanki?	22	15	8		6
wymuszali pieniądze i rzeczy od kolegów lub koleżanek?	31	13	1		6
przywłaszczali sobie cudze rzeczy?	21	21	2		7
palili papierosy?	33	9	2		7
pili alkohol?	43	3			5
próbowali narkotyków?	47				4
rozprawdzali narkotyki?	48				3

Najczęstszą formą złego zachowania, które przejawiali uczniowie w badanych szkołach (zdaniem dyrektorów oczywiście, jest spóźnianie się na lekcje (33 dyrektorów wskazało, że uczniowie zachowywali się tak od czasu do czasu). Drugim najczęstszym wykroczeniem jest złośliwe przeszkadzanie na lekcjach. Wszyscy dyrektorzy szkół podstawowych zgodnie twierdzili, że uczniowie w ich szkołach nie mieli kontaktu z narkotykami. Zasadniczo złe zachowanie uczniów ma, zdaniem dyrektorów, charakter raczej wykroczeń, niż poważnych przewinień – jeśli są takowe, zdarzają się one sporadycznie.